

УДК 159.925-057:364

Троїцька Марина Євгенівна

старший викладач кафедри психології

Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

E-mail: marynatroitska@gmail.com

ORCID orcid.org/0000-0003-2358-6481

АНАЛІЗ СУТНОСТІ ПОБУТОВОГО НАСИЛЬСТВА ЯК СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ЯВИЩА

У статті проаналізовано сутність побутового насильства як соціально-психологічного явища. Досліджено міждисциплінарний характер вивчення проблеми побутового насильства. Визначено критерії насильницької взаємодії. Описано динаміку процесу побутового насильства. Розкрито ознаки насильницької дії.

Ключові слова: насильство, побутове насильство, соціальне научування, критерії насильницької взаємодії, ознаки насильницької дії.

Постановка проблеми. Поняття «насильство», «побутове насильство», «домашнє насильство», «насильство в сім'ї» увійшли у вітчизняну психологію не так давно, з осмисленням, позначенням цих феноменів, їх виділенням в окремий дискурс. Проте чітко визначене розуміння сутності цих явищ відсутнє.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основи сучасних теорій насильства були закладені в дослідженнях Р. Барона, Л. Берковіца, Й. Галтунга, Дж. Долларда, Д. Зілманна, К. Лоренца, З. Фройда, Е. Фромма, та ін.

Психологічне обґрунтування загальних підходів до проблематики побутового насильства, насильства в сім'ї розглянуті в зарубіжних і вітчизняних працях Л. Балабанової, О. Бойко, О. Власової, О. Данилової, Р. Джіллес, С. Єніколопова, Т. Кліменкової, І. Кона, О. Кочемировської, Д. Левінсон, О. Лисової, Ф. Мінюшева, О. Савчук, Т. Сидоренкової, А. Синельникова, М. Страус, С. Стейнметц, Н. Тарабріної, Є. Цимбал, О. Черепанової та інших. Та все ж суперечності між значенням вивчення побутового насильства як соціально-психологічного явища і недостатньою теоретичною розробленістю даної проблеми залишаються нерозв'язаними.

Мета статті — проаналізувати сутність побутового насильства як соціально-психологічного явища.

Результати дослідження. Проблема насильства є міждисциплінарною і виступає об'єктом дослідження у філософії, соціології, соціальній психології, педагогіці, юриспруденції. В залежності від категоріального значення різняться і зміст поняття «насильство». З точки зору загальноживаних понять насильство розглядається як «дія обтяжлива, образлива, незаконна і свавільна»; «примусовий вплив на кого-небудь, що-небудь, примус, утисок, тиск, беззаконня, застосування фізичної сили». Великий тлумач

чний словник сучасної української мови визначає насильство як застосування фізичної сили до кого-небудь; застосування сили для досягнення чого-небудь; примусовий вплив на когось, щось [2; 4; 9].

У площині суспільних наук насильство розглядається як елемент політичної, соціальної, економічної організації суспільства і визначається через протиставлення добру, моралі [3; 14]. А. Гусейнов визначає насильство як «суспільні відносини, у ході яких одні індивіди (групи людей) за допомогою зовнішнього примусу, що становить загрозу життю, підпорядковують собі інших, їх здібності, продуктивні сили, власність». В Енциклопедії політичної думки поняття «насильство» позначає «заподіяння людям шкоди шляхом убивства, покалічення або завдання болю. Його значення може поширюватись і на загрозу заподіяння такої шкоди, а також на психологічну і фізичну шкоду».

Юридичний аналіз проблеми насильства спрямований на розкриття його змісту як кримінально-правової категорії, встановлення кримінальності характеру сімейного насильства і позначає, перш за все, широкий спектр впливів на потерпілого, особливий спосіб вчинення злочинів, пов'язаний з досягненням цілей винного за допомогою фізичного підпорядкування особи, яка порушує його свободу вибору, і становить небезпеку умисного або необережного заподіяння шкоди життю або здоров'ю. Насильство розглядається як протиправна поведінка суб'єктів суспільних відносин [11; 14].

Побутове насильство — нестійке поняття, що використовується для позначення насильства, яке проявляється в міжособистісній взаємодії людей, пов'язаних особистісно-побутовими, насамперед сімейними відносинами. Синонімічними є поняття «домашнє насильство», «насильство в сім'ї», «внутрішньосімейне насильство». За визначенням М. В. Смагіної, домашнє (сімейне) насильство — це системне спричинення шкоди членові сім'ї фізичною, емоційною, сексуальною, економічною образою з метою підпорядкування, контролю і залякування або досягнення своєї мети. Якщо сімейне насильство має на увазі насильницькі дії усередині сім'ї, незалежно від того, живуть її члени разом або ні, то домашнє насильство відрізняє спільне проживання членів сім'ї на одній території [13].

У зарубіжній науці дослідження проблем побутового насильства почалися в 60-х роках минулого сторіччя. У 1962 р. в наукову термінологію було введено поняття «жорстоке поводження з дитиною». У статті «Синдром побитої дитини» Г. Кемпе дав визначення цього поняття: це клінічний стан (тобто стан з медичними та фізичними симптомами, що діагностуються) дітей, яким було навмисно завдано фізичної шкоди шляхом фізичного нападу [15, с. 19]. Це було перше визнання насильства як соціальної проблеми, що спричинило виникнення суспільної підтримки і необхідності офіційного реагування.

Із громадського «Руху побитих жінок» з'явився термін «домашнє або сімейне насильство», відбулося осмислення специфіки проблеми насильства над жінками. Феміністська теорія довгий час слугувала єдиною базисною концепцією для пояснення причин виникнення і поширення насильства.

В її рамках насильство розглядається в дихотомії «жертва — гвалтівник» (жінка — чоловік відповідно) відповідно з домінуванням владної позиції чоловіків патріархатного типу культури. Однак такий підхід часто обмежує і спрощує бачення даної проблеми, не пояснює певні тенденції (зокрема зростання насильства щодо чоловіків, особливості динаміки насильницьких стосунків у сім'ї, особливості жіночого насильницького потенціалу та його проявів та ін.).

За визначенням Американської медичної асоціації сімейне насильство — це тривала образлива поведінка, яка полягає у заподіянні фізичного, психологічного чи соціального збитку, що підриває психічне і фізичне здоров'я людини.

У ряді досліджень (О. Лисова, Л. Міллс і ін.) внутрішньосімейне насильство розглядається як двостороння активна і/або пасивна насильницька взаємодія партнерів/подружжя, що характеризується хронічністю і тривалістю конфлікту, в який залучені два і більше активних агенти. У якості його критеріїв виділяються:

а) взаємність насильства: під цим розуміється, що як постраждалий нерідко «провокує» насильника, так і насильник, «провокуючи» постраждалого на ескалацію агресії, сам часто стає жертвою (термін «провокація» використовується в емпіричному, а не нормативному сенсі, включаючи не тільки передбачувану реакцію іншої сторони, але і непередбачені і ненавмисні наслідки дій «провокуючої» сторони), тобто обидві сторони володіють «насильницьким потенціалом», хоча і виявляють його по-різному;

б) затяжний і хронічний характер сімейної конфліктної комунікації: довготривалий негативний вплив на психіку члена сім'ї «акумуляє» у ньому ненависть і, в кінцевому підсумку, може призвести до того, що будь-який незначний інцидент породить бурхливу агресивно-насильницьку реакцію; також показником хронічного сімейного конфлікту/насильства може слугувати тривала пасивність потерпілого;

в) емоційне, фізичне та інші види насильства представляють єдиний процес динаміки домашнього насильства;

г) динаміка насильницької взаємодії, де потерпілий також займає активну позицію, передбачає обопільну відповідальність за внесок у розвиток відносин побутового насильства, що дозволить не тільки глибше зрозуміти природу побутового насильства, знизити його рівень, але і знайти більш ефективні засоби контролю над ситуацією [5; 7].

Насильство розглядається як процес, що складається з циклів насильства, які тримаються на продовженні стосунків потерпілого і кривдника. Розвиток ситуації насильства має певні фази, під час кожної з яких поведінка насильника та його жертви дещо розрізняється.

Перша фаза: напруга. Її особливістю є окремі випадки невдоволення, що показує партнер, схильний до насильства. Партнер може використовувати брутальні вирази, проявляти негативні емоційні реакції. В цілому така поведінка дещо відрізняється за інтенсивністю від звичної поведінки партнера, тобто він більше роздратований та невдоволений, ніж завжди.

Тривалість даної фази може коливатись від кількох днів до років. Загальна особливість полягає в тому, що продовжується постійне зростання напруги у відносинах. Існування в ситуації постійного стресу, необхідність кожного дня регулювати ситуацію та пристосовуватись приводить до психологічного перевантаження особистості. Її засоби по врегулюванню відносин з партнером стають менш ефективними та раціональними.

Саме на цій фазі людина намагається знайти підтримку у родичів, друзів, може звертатись до спеціалістів (психолог, медик, соціальний працівник).

Друга фаза — інцидент гострого насильства — відрізняється наявністю жорстоких та грубих форм поведінки, негативними емоційними сплесками, сильною інтенсивністю. Поведінка кривдника стає настільки гострою та деструктивною, що стає вже важко заперечувати існування конфлікту та пояснювати неадекватну поведінку чоловіка зовнішніми причинами (проблеми на роботі, здоров'я, перевантаження).

Це найкоротша фаза насильницьких дій. Вона може продовжуватись від кількох годин до доби. Після цього особа, що вже скоїла насильницькі дії та може бачити їх результати, починає заперечувати серйозність власних намірів, намагається пояснити свою поведінку зовнішніми негативними впливами або починає звинувачувати постраждалого у скоєних ним діях. В кінці даної фази постраждалий теж може звернутися по допомогу. Але якщо на першій фазі він був більше схильний звертатись по неформальну допомогу, більше за психологічною підтримкою (родичі, друзі), то на даному етапі конфлікту переважають звертання до представників офіційних організацій. Це можуть бути органи внутрішніх справ, травмпункти, лікарні, кризові центри.

Після гострої фази конфлікту наступає етап зовнішнього примирення — фаза «медового місяця». На перший погляд здається, що конфлікт успішно вирішений і проблема вичерпана. Дуже змінюється поведінка кривдника. Він демонструє розкаяння, стає уважним та люблячим, починає ідеально виконувати свої обов'язки. Щодо відношення до вже скоєних насильницьких дій, то тут, найчастіше, можуть бути два варіанти поведінки.

Слід зазначити, що на даному етапі тимчасово зупиняється тільки фізичне насильство, тому що його наслідки дуже помітні і проти них можна застосувати законне покарання. Інші форми насильства (економічний контроль, емоційний тиск) можуть залишатись.

Існують й інші описання циклів насильства.

Випадок. (Стосується будь-якого виду насильства — фізичного, сексуального чи психологічного).

Примирення. (Кривдник вибачається за вчинене; він обіцяє, що це ніколи не повториться; він звинувачує постраждалого у провокуванні своїх дій; він заперечує, що насильство взагалі мало місце, або стверджує, що воно не було таким жахливим, як це каже жертва; кривдник робить подарунок).

Заспокоєння. (Інцидент забуто; немає ніякого насильства; деякі обіцянки, які давалися під час примирення, виконуються; жертва сподівається, що насильства більше не буде).

Посилення напруги. (Виникнення напруги; виникнення невеликих інцидентів; припинення спілкування; постраждалий відчуває необхідність заспокоїти кривдника; напруга стає нестерпною).

Побутове насильство розуміється як повторюваний зі збільшенням частоти цикл нанесення фізичного, словесного, духовного та економічного збитку з метою контролю, залякування, навіювання почуття страху, з боку однієї особи відносно іншої, з якою перша особа перебуває в родинних (побутових) відносинах. Усередині побутового насильства як узагальненої категорії існують більш специфічні категорії, зумовлені природою відносин між кривдником і потерпілим (види насильства: фізичне, сексуальне, психологічне або економічне), а також умовами їх життя (типи насильства: жорстоке поводження з дітьми; насильство, спрямоване проти дружини (чоловіка) або партнерки (партнера); насильство щодо людей похилого віку) [8; 10].

Домашнє (побутове) насильство має ряд принципових відмінностей:

- має системну основу, яка проявляється в повторюваних в часі (іноді безперервно, протягом тривалого часу) інцидентах різних видів насильства (фізичного, сексуального, психологічного та економічного), які можуть проявлятися і комплексно;

- наявність паттерна — також важливий індикатор відмінності домашнього насильства;

- складається з так званих фаз насильства, які змінюють одна одну, коли насильство чергується з обіцянками змінитися і вибаченнями, які приносить кривдник (Л. Уолкер);

- приводом є не проблемна ситуація, а інтереси тільки однієї сторони — кривдника, головною метою якого є бажання контролювати й керувати поведінкою і почуттями іншого;

- комбінація інтенсивної емоційності й інтимності, характерних для сімейного життя, значно підвищує небезпеку ескалації насильства при спробі розірвати стосунки;

- навіть якщо насильницькі дії спрямовані лише проти однієї людини, то всі інші члени сім'ї все одно схильні до того, що позначається дослідниками як «вторинна віктимізація» і полягає в переживанні свідками насильства тих же психологічних наслідків, що відчуває жертва [7].

До специфічних особливостей сімейного насильства відносять:

- форми поведінки, які в ситуації конфліктної взаємодії сторонніх людей є ненасильницькими, в ситуації сімейної взаємодії виступають насильством, тому що відносини внутрішньосімейної взаємодії є найменш унормованими;

- об'єкта і суб'єкта насильства об'єднують значущі емоційні, психологічні та фізичні зв'язки, що дає можливість використовувати уразливість партнера;

- амбівалентність пережитих в ситуації насильства почуттів (з одного боку — страх, сором, недовіра до дорослих, з іншого — несвідома потреба захистити «честь сім'ї») ускладнює переривання насильницьких відносин;

• побутове насильство рідко буває двостороннім процесом: як правило, присутня і третя сторона, яка у всіх випадках насильства є постраждалою.

На думку Є. Цимбал, замкнутий простір, де відбувається побутове насильство, позбавляє людину ресурсів для зміни ситуації [15, с. 10].

О. Лисова вказує на різницю між застосуванням санкцій за насильство, вчинене людиною над незнайомцем, і людиною, яка вчинила насильство над інтимним партнером. У першому випадку подальші контакти між сторонами малоймовірні, за винятком усвідомленого насильником бажання помститися, що трапляється рідко. В іншому — такі контакти виникають з високим ступенем ймовірності, особливо, якщо учасники насильства мають спільну власність (житло) і об'єднані родинними відносинами. Бажання поквитатися й образа за «зламане життя» спалахують часто спонтанно, призводячи до важких форм міжособистісного насильства [7, с. 58].

А. Синельников описує три типи втягування в ситуацію насильства:

Перший тип — безпосередня участь у якості суб'єкта агресивних дій. Він включає в себе акти фізичного, психологічного чи інших видів насильства.

Другий тип — безпосереднє втягування у якості об'єкта маніпуляцій, що посилює вплив на основну жертву.

Третій тип — опосередковане втягування у якості спостерігача (свідка насильства) [12, с. 95].

Сучасна інтерпретація проблеми побутового насильства передбачає зміни у її визначенні в рамках правової системи. Під насильством в сім'ї розуміють будь-яку умисну дію одного члена сім'ї проти іншого, якщо ця дія порушує конституційні права і свободи члена сім'ї як людини і громадянина, завдає йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю, або містить загрозу спричинення такої шкоди його [1; 6]. Дія може мати фізичне, сексуальне, психологічне чи економічне спрямування, визначаючи той чи інший вид насильства.

Насильницька дія, яка слугує основою насильства, визначається певними ознаками.

Має інтенційний характер, тобто ця дія здійснюється з наміром, для отримання певного ефекту (незалежно від рівня усвідомлення).

Її суть полягає в порушенні насамперед особистих прав і свобод людини.

Насильство є таким порушенням прав і свобод людини, яке унеможливорює її самозахист: для цієї дії характерна асиметрія сил, коли одна сторона має переваги над іншою.

Ця дія завдає шкоди (економічної, фізичної, сексуальної та психологічної (емоційної)).

Саме наявність цих ознак дозволяє найбільш чітко ідентифікувати побутове насильство.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Проблема насильства є міждисциплінарною. Насильство розглядається як елемент політичної, соціальної, економічної організації суспільства.

Побутове насильство має ряд принципових відмінностей та специфічних особливостей. Воно визначається як будь-яка умисна дія одного члена сім'ї проти іншого, якщо ця дія порушує конституційні права і свободи члена

сім'ї як людини і громадянина, завдає йому моральної шкоди, шкоди його фізичному чи психічному здоров'ю, або містить загрозу спричинення такої шкоди. Основою побутового насильства слугує насильницька дія, яка має чітко визначені ознаки.

У перспективі необхідні дослідження механізмів відтворення насильницьких форм поведінки та факторів ризику їх прояву.

Список використаних джерел і літератури

1. Азарова Е. А. Особенности представлений о насилии у подростков из полных и неполных семей / Е. А. Азарова // Современные проблемы психологии семьи: феномены, методы, концепции. — СПб.: ИПП, 2009. — Вып. 3. — С. 5–15.
2. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. — Київ; Ірпінь: Перун, 2005. — 1728 с.
3. Гусейнов А. А. Понятия насилия и ненасиления / А. А. Гусейнов // Вопросы философии. — 1994. — № 6. — С. 35–39.
4. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка: в 4 т. — М.: Рус. яз., 1998. — Т. 2: И–О. — 779 с.
5. Елизаров А. Н. Социально-психологическая помощь семье, страдающей от насилия / А. Н. Елизаров // Психология зрелости и старения: ежеквартальный научно-практический журнал. — 2006. — № 4 (36). — С. 32–48.
6. Забелина Т. Насилие в семье: канадский опыт защиты прав и российские реалии: к итогам российско-канадского семинара // Насилие и социальные изменения: в 3 ч. Ч. 2–3. — М.: АННА, 2000. — С. 211–217.
7. Лысова А. В. О внутрисемейном насилии / А. В. Лысова, Н. Г. Щитов // Социологические исследования. — 2010. — № 10 (318). — С. 55–62.
8. Насилие и его влияние на здоровье. Доклад о ситуации в мире / под ред. Этьенна Г. Круга и др.; пер. с англ. — М.: Весь Мир, 2003. — 376 с.
9. Ожегов С. И. Словарь русского языка / под ред. Н. Ю. Шведовой. — М.: Рус. яз., 1990. — 921 с.
10. Орлов А. Б. Психологическое насилие в семье — определение, аспекты, основные направления оказания психологической помощи / А. Б. Орлов // Психолог в детском саду. — 2000. — № 2–3. — С. 182–187.
11. Сидоренкова Т. Насилие в семье: частное дело или социальная проблема? / Т. Сидоренкова // Вестник ИЦ НЖФ. — 1997. — № 10. — С. 12–17.
12. Синельников А. Выученные уроки: Подростки и проблема насилия в семье / А. Синельников // Обыкновенное зло: исследования насилия в семье / под ред. О. М. Здравомысловой. — М.: Едиториал УРСС. — 2003. — С. 92–122.
13. Смагина М. В. Насилие над детьми в семье как социокультурное явление современной России: дис. ... канд. социол. наук: 22.00.66. — Ставрополь, 2006. — 168 с.
14. Тевлюкова О. Ю. Насилие как феномен социальной организации: опыт теоретико-методологического анализа: дис. ... канд. социол. наук: 22.00.01. — Новосибирск, 2005. — 175 с.
15. Цымбал Е. И. Жестокое обращение с детьми: причины, проявления, последствия: учебное пособие / Е. И. Цымбал. — М.: РБФ НАН, 2007. — 272 с.

REFERENCES

1. Azarova, E. A. (2009). Osobennosti predstavleniy o nasilii u podrostkov iz polnyih i nepolnyih semey [Features of representations of violence in adolescents from complete and incomplete families]. *Sovremennyye problemy psihologii semi: fenomeny, metody, kontseptsii — Modern problems of family psychology: phenomena, methods, concepts*, 3, 5–15 [in Russian].
2. Busel, V. T. (2005). *Velikiy tлумachnyi slovník suchasnoyi ukrayinskoyi movi [Great Dictionary of the modern Ukrainian language]*. Kiev, Irpin [in Ukrainian].

3. Guseynov, A. A. (1994). Ponyatiya nasiliya i nenasiliya [The concepts of violence and non-violence]. *Voprosyi filosofii — Problems of philosophy*, 6, 35–39 [in Russian].
4. Dal, V. (1998). *Tolkoviyiy slovar zhivogo velikorusskogo yazyika [Explanatory Dictionary of Russian language]*. (Vols. 1–4). M.: Russk. Yaz. [in Russian].
5. Elizarov, A. N. (2006). Sotsialno — psihologicheskaya pomoshch seme, stradayushey ot nasiliya [Socio — psychological support for families suffering from violence]. *Psihologiya zrelosti i stareniya — Psychology of maturity and aging*, 4 (36), 32– 48 [in Russian].
6. Zabelina, T. (2000). Nasilie v seme: kanadskiy opyt zaschityi prav i rossiyskie realii: k itogam rossiysko-kanadskogo seminara. *Nasilie i sotsialnyie izmeneniya*. V. II-III. (Vols. 1–4) M.: ANNA. [in Russian].
7. Lyisova, A. V., & Schitov, N. G. (2010). O vnutrisemeynom nasilii [About domestic violence]. *Sotsiologicheskie issledovaniya — Sociological studies*, 10 (318), 55–62 [in Russian].
8. Krug Etenn G. (Ed.). (2003). *Violence and its impact on health. Report on the world situation*. Moscow: Publisher «All The World».[in Russian].
9. Ozhegov, S. I. (1990). *Russian dictionary*. N. Yu. Shevtsova (Ed.). M.: Russk. yaz. [in Russian].
10. Orlov, A. B. (2000). Psihologicheskoe nasilie v seme — opredelenie, aspektyi, osnovnyie napravleniya okazaniya psihologicheskoy pomoshchi [Psychological violence in the family — definitions, aspects, the main directions of psychological assistance]. *Psiholog v detskom sadu — Psychologist at the kindergarten*, 2–3, 182–187 [in Russian].
11. Sidorenkova, T. (1997). Nasilie v seme: chastnoe delo ili sotsialnaya problema? [Violence in the family: a private matter or a social problem?]. *Vestnik ITs NZhF — Bulletin ICIWF*, 10, 12–17 [in Russian].
12. Sinelnikov, A. (2003). Lessons learned: Teens and the problem of domestic violence. *Ordinary Evil: Studies of domestic violence*. O. M. Zdravomyislova (Ed.). M.: Editorial URSS. [in Russian].
13. Smagina, M. V. (2006). Nasilie nad detmi v seme kak sotsiokulturnoe yavlenie sovremennoy Rossii [Violence against children in the family as a socio-cultural phenomenon of modern Russia]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Stavropol [in Russian].
14. Tevlyukova, O. Yu. (2005). Nasilie kak fenomen sotsialnoy organizatsii: opyt teoretiko-metodologicheskogo analiza: opyt teoretiko-metodologicheskogo analiza [Violence as a phenomenon of social organization: the experience of theoretical-methodological analysis: the experience of theoretical and methodological analysis]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Novosibirsk [in Russian].
15. Tsyimbal, E. I. (2007). *Zhestokoe obraschenie s detmi: prichinyi, proyavleniya, posledstviya [Child abuse: causes, symptoms, consequences]*. M: RBF NAN. [in Russian].

Троицкая М. Е.

старший преподаватель кафедры психологи Сумского областного института последипломного педагогического образования

АНАЛИЗ СУЩНОСТИ БЫТОВОГО НАСИЛИЯ КАК СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ЯВЛЕНИЯ

Резюме

В статье проанализирована сущность бытового насилия как социально-психологического явления. Исследован междисциплинарный характер изучения проблемы бытового насилия. Определены критерии насильственного взаимодействия. Дано описание динамики процесса бытового насилия. Раскрыты признаки насильственного действия.

Ключевые слова: насилие, бытовое насилие, социальное научение, критерии насильственного взаимодействия, признаки насильственного действия.

Troitska M. E.

Senior Lecturer of the Department of Psychology Sumy Regional Institute of Postgraduate Teachers' Education

ANALYSIS OF ESSENCE OF DOMESTIC VIOLENCE AS A SOCIO-PSYCHOLOGICAL PHENOMENA

Abstract

Domestic violence is becoming more common in various areas of human activity, but a clear understanding of the nature of domestic violence is absent.

The problem of violence is interdisciplinary. The violence is seen as an element of political, social and economic organization of society.

Research of the problems of domestic violence began in the 60s of the last century in foreign science. Feminist theory has long been the only basic concept to explain the causes and spread of violence. However, this approach often limits and simplifies the vision of the problem, does not explain certain trends.

The violence is seen as a process that consists of a cycles of violence, that are retained on the continuation of the relationship between the victim and the offender. We describe the phases of violence: tension, acute incident of violence, the phase of external reconciliation.

Domestic violence has a number of fundamental differences and specific peculiarities. It is defined as any intentional action of one family member against another if the action violates the constitutional rights and freedoms of a family member as a person and citizen, has the moral damage, damage to physical or mental health, or contains a threat of causing such damage.

Key words: violence, domestic violence, social learning, criteria of the violent interaction, signs of violent action.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2016